

O‘ZBEKISTON QISHLOQ XO‘JALIGI TARMOQLARIDAGI TARKIBIY O‘ZGARISHLAR: MATBUOT VA ILMIY MANBAALAR ASOSIDA TAHLIL (1991–2024 YILLARDA)

Boboyeva Muhayyo Jalilovna

Osiyo Xalqaro Universiteti MM3-T-25 guruhi

Osiyo Xalqaro Universiteti o‘quv-uslubiy bo‘limi xodimi

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada 1991–2024 yillar davomida O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi tarmoqlarida yuz bergan tarkibiy va institutsional o‘zgarishlar matbuot hamda ilmiy adabiyotlar asosida tahlil qilinadi. Tadqiqotda mustaqillikdan so‘ng amalga oshirilgan agrar islohotlar, yer va mulk munosabatlarining transformatsiyasi, fermer va klaster xo‘jaliklarining rivojlanishi, ekinlar tarkibidagi o‘zgarishlar hamda qishloq xo‘jaligini modernizatsiya qilish jarayonlari yoritilgan. Maqola natijalari agrar sohada olib borilgan siyosatning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini ochib beradi.

KALIT SO‘ZLAR: qishloq xo‘jaligi, agrar islohotlar, fermer xo‘jaliklari, klaster tizimi, matbuot manbalari.

СТРУКТУРНЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ В ОТРАСЛЯХ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА УЗБЕКИСТАНА В 1991–2024 ГОДАХ: АНАЛИЗ НА ОСНОВЕ МАТЕРИАЛОВ ПРЕССЫ И НАУЧНЫХ ИСТОЧНИКОВ

Бобоева Мухайё Джалиловна

Азиатский международный университет

группа MM3-T-25

сотрудник учебно-методического отдела

Азиатского международного университета

АННОТАЦИЯ: В статье рассматриваются структурные и институциональные изменения в сельском хозяйстве Узбекистана в 1991–2024 годах на основе анализа материалов прессы и научных источников. Исследуются аграрные реформы, трансформация земельных и имущественных отношений, развитие фермерских и кластерных хозяйств, изменения структуры сельскохозяйственных культур и процессы модернизации отрасли. Результаты исследования показывают социально-экономическую эффективность проводимой аграрной политики.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: сельское хозяйство, аграрные реформы, фермерские хозяйства, кластерная система, средства массовой информации.

STRUCTURAL CHANGES IN THE AGRICULTURAL SECTORS OF UZBEKISTAN (1991–2024): ANALYSIS BASED ON PRESS AND ACADEMIC SOURCES

Boboyeva Muhayyo Jalilovna

Asian International University Group MM3-T-25

Staff member of the Academic and Methodological

Department Asian International University

ABSTRACT: *This article examines structural and institutional changes in Uzbekistan's agricultural sectors from 1991 to 2024 based on press materials and academic sources. The study analyzes agrarian reforms, transformation of land and property relations, development of farming and cluster systems, changes in crop structure, and modernization processes. The findings highlight the socio-economic effectiveness of agricultural reforms in Uzbekistan.*

KEYWORDS: *agriculture, agrarian reforms, farming, cluster system, press sources.*

KIRISH

Qishloq xo'jaligi O'zbekiston iqtisodiyotining strategik tarmoqlaridan biri bo'lib, mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va aholining bandligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. 1991 yilda mustaqillikka erishilgach, sobiq markazlashgan reja iqtisodiyotiga asoslangan agrar tizimdan bozor iqtisodiyotiga o'tish zarurati yuzaga keldi. Bu jarayon qishloq xo'jaligida chuqur institutsional va tarkibiy o'zgarishlarni talab qildi.

Mazkur davrda olib borilgan agrar islohotlar ommaviy axborot vositalarida muntazam yoritilib, ularning ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari keng muhokama qilindi. Shu bois qishloq xo'jaligidagi o'zgarishlarni matbuot va ilmiy manbalar asosida o'rganish sohaning rivojlanish tendensiyalarini aniqlashda muhim ahamiyatga ega.

METHODS

Tadqiqotda tarixiy-tahliliy, tizimli yondashuv, qiyosiy va kontent-tahlil metodlaridan foydalanildi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining agrar sohaga oid farmon va qarorlari, respublika matbuoti (gazeta va jurnallar), statistik byulletenlar hamda mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy tadqiqotlari asosiy manba sifatida tanlandi. Olingan ma'lumotlar tahlil qilinib, mantiqiy xulosalar chiqarildi. Tadqiqot metodologik asosini agrar iqtisodiyot nazariyalari hamda institutsional rivojlanish konsepsiyalari tashkil etadi. Tadqiqot jarayonida normativ-huquqiy hujjatlar, rasmiy statistik ma'lumotlar va matbuotda chop etilgan tahliliy maqolalar qiyosiy jihatdan o'rganildi. Shuningdek, kontent-tahlil usuli orqali matbuotda qishloq xo'jaligi

masalalarining yoritilish dinamikasi aniqlanib, ularning ijtimoiy-iqtisodiy mazmuni tahlil qilindi.

RESULTS

Tadqiqot natijalariga ko'ra, 1991–2000 yillarda qishloq xo'jaligida asosiy e'tibor davlat mulkini isloh qilish va jamoa xo'jaliklarini bosqichma-bosqich tugatishga qaratildi. Matbuot manbalarida bu davr agrar inqiroz, ishlab chiqarish hajmining qisqarishi va yangi xo'jalik yuritish shakllariga moslashuv davri sifatida baholangan.

2000–2015 yillarda fermer xo'jaliklari yetakchi subyektga aylandi. Ilmiy adabiyotlarda ushbu davrda paxta-g'alla monopoliyasining saqlanib qolishi bilan birga, chorvachilik va bog'dorchilik tarmoqlarining rivojlanishi qayd etilgan. Matbuotda fermerlarning huquqiy va iqtisodiy mustaqilligi masalalari keng muhokama qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mustaqillikning dastlabki yillarida agrar sohada asosiy e'tibor davlat mulkini qayta tashkil etish va yer munosabatlarini isloh qilishga qaratildi. Matbuot materiallarida bu jarayonlar murakkab va ijtimoiy jihatdan sezgir davr sifatida baholangan.

Keyingi bosqichda fermer xo'jaliklari qishloq xo'jaligining asosiy subyekti sifatida shakllanib, ishlab chiqarish hajmlarining asta-sekin o'sishi kuzatildi. So'nggi yillarda esa klaster tizimi orqali ishlab chiqarish, qayta ishlash va eksport jarayonlari integratsiyalashdi.

2016 yildan keyingi davrda esa agrar sohada tub burilish yuz berdi. Klaster tizimining joriy etilishi, davlat buyurtmasi qisqartirilishi, eksport salohiyatining oshirilishi va raqamli texnologiyalarning tatbiq etilishi matbuot va ilmiy manbalarda ijobiy baholandi. Ushbu jarayonlar qishloq xo'jaligining bozor mexanizmlariga moslashayotganini ko'rsatadi.

DISCUSSION

Ilmiy adabiyotlarda agrar islohotlarning samaradorligi masalasida turli yondashuvlar mavjud. Ayrim tadqiqotchilar fermer xo'jaliklarining rivojini agrar barqarorlik omili sifatida baholagan bo'lsa, boshqa olimlar klaster tizimining iqtisodiy samaradorligini alohida ta'kidlaydi. Matbuot materiallari esa ushbu yondashuvlarni amaliy misollar bilan to'ldirib, islohotlarning real natijalarini yoritadi. Bu esa ilmiy va amaliy qarashlar o'rtasidagi bog'liqlikni ko'rsatadi

Buxoro madrasalari va maktablari madaniy hayot markazi bo'lib, nafaqat diniy, balki dunyoviy bilimlarni tarqatgan. Jamiyatdagi ilm-fan va madaniy uyg'onish maktab va madrasalar faoliyati bilan bog'liq. Madrasalarda tarbiyalangan shaxslar jamiyatni boshqarish va iqtisodiy faoliyatda muhim rol o'ynagan. Ta'lim muassasalarining tarkibi va faoliyati Buxoro amirligining ijtimoiy barqarorligini ta'minlashga xizmat qilgan.

CONCLUSION

Xulosa qilib aytganda, 1991–2024 yillar davomida O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi tarmoqlari chuqur tarkibiy va institutsional o‘zgarishlarni boshdan kechirdi. Matbuot va ilmiy adabiyotlar ushbu jarayonlarni yoritishda muhim tarixiy va tahliliy manba vazifasini o‘tadi. Tadqiqot natijalari agrar sohani rivojlantirishda tizimli islohotlar va ochiq axborot siyosatining muhimligini tasdiqlaydi. Umuman olganda, O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi tarmoqlarida amalga oshirilgan islohotlar bosqichma-bosqich va tizimli xarakterga ega bo‘ldi. Matbuot va ilmiy manbalar asosida olib borilgan tahlil shuni ko‘rsatadiki, agrar sohada erishilgan yutuqlar bilan bir qatorda, hal etilishi lozim bo‘lgan masalalar ham mavjud. Kelgusida qishloq xo‘jaligini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalar, raqamlashtirish va ilmiy yondashuvlarni kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

- 1) O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent, 2022.
- 2) Karimov I.A. O‘zbekiston XXI asr bo‘lag‘asida. – Toshkent: O‘zbekiston, 1997.
- 3) Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent, 2017.
- 4) Abdurahmonov Q.X. Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.
- 5) Saidov A., Tojiyev B. O‘zbekistonda agrar islohotlar va ularning natijalari // Iqtisodiyot va innovatsiyalar. – 2021.
- 6) O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi ma‘lumotlari.